

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Τεύχος 30

Μαιος – Ιουνιος 1985

Διμηνιαία έκδοση

του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσοκόμων Ελλάδος

«ΥΓΕΙΑΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ»
ΕΣΔΕΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσοκόμων Ελλάδος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Δημητρίου
Β. Λανάρα
Μ. Μαλγαρινού

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Ανωτέρα Σχολή Αδελφών Νοσοκόμων
Σεβαστουπόλεως 16 - Αθήνα

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοθεσία - Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο - Εκτύπωση

Αδριανείου 3 & Κατεχάκη Νεο Ψυχικό

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εμβάσματα - Επιταγές
Περιοδικό ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ
Πύργος Αθηνών - Γ' κτίριο II: 1α
Μεσογείων 2 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 7702861

Τιμή τεύχους	100 δρχ.
Για σπουδάστριες	50 δρχ.
Ετήσια	500 δρχ.
Ετήσια στο εξωτερικό	\$10

1. Η Νοσηλευτική στην Ελλάδα - Προοπτικές
<i>Στ. Παπαμικρούλη</i>	87
2. Πώς επιδρά το παιχνίδι στην ψυχική και
κοινωνική διαμόρφωση του παιδιού (Δεύτερο μέρος)
<i>Ειρήνη Γουλιά</i>	110
3. Το «ΟΧΙ» του Γιώργου Σεφέρη	118
4. Συνδιασκέψεις - Σεμινάρια	121

ΠΩΣ ΕΠΙΔΡΑ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ)

Ειρήνη Γουλιά

Διευθύνουσα Σπουδών

Α.Σ.Α.Ν. Γενικού Λαϊκού

Νοσοκομείου Αθηνών

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Καλλιέργεια κοινωνικών αρετών

Με το παιχνίδι το άτομο αποκτά ιδιότητες χρήσιμες και για την κατοπινή κοινωνική ζωή του. Όταν μάθει να παίζει έντονα σαν μέλος αγωνιστικής ομάδας, να υπακούει και να προσφέρει το ατομικό του εγώ για την επιτυχία του ομαδικού συμφέροντος, το βίωμα αυτό αναμφισβήτητα θα έχει την προέκτασή του και στην επαγγελματική και κοινωνική του ζωή.

Η αξία του παιχνιδιού ολοκληρώνεται με την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των κοινωνικών ενστίκτων και των ατομικών ικανοτήτων του ατόμου, όπως είναι η συνεργασία, η φιλία, η δικαιοσύνη, η τιμιότητα, η ευπρέπεια, η αναγνώριση της αξίας του αντιπάλου, η ανάληψη της ευθύνης, ο αλτρουϊσμός, η ειλικρίνεια, η αποφασιστικότητα, η αυτοπεποίθηση, το δάρρος, η ορμή κ.λπ.

Ιδιαίτερη αξία παίρνει το παιχνίδι με το αίσθημα της πειθαρχίας, που καλλιεργεί στα παιδιά. Παιχνίδι χωρίς πειθαρχία και μάλιστα πειθαρχία εσωτερική δε νοείται και δεν επιτυγχάνει. Η πειθαρχία στο παιχνίδι δε διδάσκεται ούτε επιβάλλεται εξωτερικά. Η πειθαρχία αυτοεπιβάλλεται, γιατί είναι ένα εσωτερικό οργανικό αίτημα αυτού του ίδιου του παιχνιδιού.

Τα κοινωνικού χαρακτήρα παιχνίδια αποκαλύπτουν τις τάσεις και τις προσωπικές κλίσεις, τα διακριτικά γνωρίσματα της ιδιοσυγκρασίας, τα συστατικά δηλαδή στοιχεία του παιδικού χαρακτήρα. Γιαυτό και η μελέτη των παιχνιδιών αυτών είναι πολύτιμη για τη διάγνωση της υπό διαμόρφωση προσωπικότητας. Υπάρχουν π.χ. παιδιά, τα οποία στο παιχνίδι επιζητούν τις δέσεις, που τους παρέχουν τα μέσα να ασκήσουν τη δύναμη και την κυριαρχία και να επιβληθούν πάνω στα άλλα, ενώ άλλα παιδιά, ακόμη και στο παιχνίδι, αναλαμβάνουν έργα προστασίας και πατρικές ή μητρικές φροντίδες έναντι των ασθενέστερων και καταπιεζόμενων. Στη γενική ψυχολογία η μελέτη του παιχνιδιού συμβάλλει τα μέγιστα παρακολουθώντας τον τρόπο, με τον οποίο εξελίσσονται τα ενδιαφέροντα του παιδιού από τη μια ηλικία στην άλλη, και επισημαίνοντας πώς οι πρωτόγονες τάσεις σταδιακά διαφοροποιούνται, συνδυάζονται, συμπλέκονται και συνδέονται το σκελετό της ψυχικής του ιδιοσυγκρασίας. Έτσι, σε καμιά άλλη εκδήλωση του παιδιού δεν παρουσιάζεται με τόσο αυθορμητισμό και ειλικρίνεια η ατομικότητά του, όσο στο παιχνίδι. Εκεί βλέπουμε το νευρικό παιδί, το πεισματάρικο, το μνησικάκο, το ευαίσθη-

το, το δραστήριο, το ορμητικό, το αδιάφορο, το παιδί με τη σταθερή ή την ευμετάβλητη ψυχική διάθεση, το αξιόπιστο, το τίμιο, το ματαιόδοξο, το ύπουλο κ.λπ.

Και καθώς η μελέτη του παιχνιδιού υποβοηθεί τη διερεύνηση του χαρακτήρα του παιδιού, μας παρέχει τη δυνατότητα να επενεργήσουμε θετικά στη διάπλασή του. Έτσι δεν υπάρχει ιδιότητα της προσωπικότητας, που να μην αναπτύσσεται μέσ' απ' το παιχνίδι. Για παράδειγμα, το δειλό παιδί παρασυρόμενο από τους συντρόφους του γίνεται τολμηρό, το νωθρό και δύσκολα διεγχειρόμενο μέσα στη δύνη του παιχνιδιού αποβάλλει την απάθειά του και μετέχει στις κοινές ενέργειες, το άβουλο και αναποφάσιστο αισθάνεται τη βούλησή του να δερμαίνεται και μετ' από λίγο να εξωτερικεύεται σαν συνειδητή προσπάθεια μέσα στην ομάδα. Το «φύσει» απείδαρχο εδίζετα στη δεληματική πειδαρχία των κανόνων και σιγά-σιγά συνειδητοποιεί τη σημασία τους για την έκβαση του παιχνιδιού. Το διακρινόμενο για τις εγωιστικές του τάσεις και τον ατομισμό του συνεργαζόμενο στο παιχνίδι ανακαλύπτει κάποτε το ηθικό μεγαλείο της αλληλεγγύης.

Ευκαιρία να γνωρίσουμε εμείς τα παιδιά και αυτά τον εαυτό τους

Το παιδί χωρίς το παιχνίδι, ειδικά με άλλα παιδιά και όχι με μεγάλους, γίνεται εγωκεντρικό και αυταρχικό. Μέσα στο παιχνίδι, με άλλα παιδιά, συνηθίζει στο «δούναι και λαβείν», μαθαίνει να συνεργάζεται με τους άλλους και να υποτάσσει την προσωπικότητά του στη βούληση της ομάδας, καταπολεμώντας έτσι τον ατομισμό του και τον υπερβολικό εγωισμό.

Στο παιχνίδι τα ελαττώματα και οι εγωιστικές εκδηλώσεις του παιδιού αναγκαστικά καταστέλλονται - διαφορετικά αποβάλλεται από την ομάδα - υποχωρούν και παραχωρούν τη θέση τους στην ανάπτυξη της υπομονής, της επιμονής, της αυτοπειθαρχίας και του αλληλοσεβασμού.

Με το παιχνίδι το παιδί μαθαίνει τον τρόπο για την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων με γνωστά και άγνωστα πρόσωπα και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, που κάποτε οι σχέσεις αυτές δημιουργούν. Αυτό βοηθάει το παιδί ν' αναπτυχθεί σαν ξεχωριστό πρόσωπο μέσα στο σύνολο.

Με το παιχνίδι το παιδί μαθαίνει ακόμη ότι υπάρχουν επιτυχίες και αποτυχίες στη ζωή, όπως ακριβώς και σ' αυτό, και διδάσκεται να υπομένει, όταν χάνει, και να αντιμετωπίζει με σύνεση τους αντιπάλους του και τους συμπαίκτες του, όταν κερδίζει.

Πρόγευση επαγγελματικού προσανατολισμού – Ανάπτυξη κοινωνικά αποδεκτής συμπεριφοράς

Στο παιχνίδι το παιδί αναλαμβάνει πολλούς ρόλους και η εναλλαγή του σ' αυτούς του παρέχει ευκαιρίες να αντιληφθεί ποιος ρόλος του ταιριάζει περισσότερο, ποιος του παρέχει τη μεγαλύτερη ικανοποίηση και ταυτόχρονα το κάνει ικανό να σταθεροποιήσει δεσμούς στην αρχή με τους ανθρώπους της ηλικίας του και του στενού του περιβάλλοντος και αργότερα με τους ανθρώπους της ευρύτερης κοινωνίας, στην οποία σταδιακά θα ενταχθεί. Με τον τρόπο αυτό το παιδί σιγά-σιγά μεγαλώνει και οδηγείται προς την ηθική συμπεριφορά των ενηλίκων. Φαίνεται μάλιστα ότι φτάνει σ' αυτή την ηθική ολοκλήρωση με τρόπο παθητικό, επειδή η συγκροτημένη ομάδα αρχίζει να ασκεί πάνω σ' αυτό μια ετερόνομη ηθική: «κάνε αυτό», «πες εκείνο», «μπράβο σου τα κατάφερες», «δεν είσαι ικανός για τίποτα...». Επομένως το παιδί περιμένει από την ομάδα μια ικανοποίηση και διαμορφώνει ένα κοινό τρόπο συμπεριφοράς, που αυτή του επιβάλλει.

Η ομάδα ασκεί φοβερή και μακροχρόνια επίδραση στην ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Αναφέρω ένα παράδειγμα. Ένα αγοράκι 12 ετών κάτισχνο (χωρίς παθολογική αιτία) κάνει τρομακτική δίαιτα τόσο, που σχεδόν δεν τρώει τίποτα. Τι συμβαίνει μ' αυτό το παιδί; Στην ηλικία των 8-9 ετών ήταν πολύ παχύ και τα άλλα παιδιά τον φώναζαν «χοντρό» και δεν τον ήδελαν στην ομάδα τους στο παιχνίδι. Αυτό ήταν πολύ βαρύ για το παιδί, που αποφάσισε να κάνει δίαιτα και να γίνει, όπως ήταν οι φίλοι του, κι έτσι να το αποδεχθούν στην ομάδα.

Το παιχνίδι στην ομάδα, στο σχολείο, στην οικογένεια

Στο ομαδικό παιχνίδι τα παιδιά μαθαίνουν να συγχωρούν, να υποχωρούν, να αμύνονται, να επιτίθενται, να τσακώνονται, να βρίζουν, να τραβούν μαλλιά, αλλά και πάλι να συμφιλιώνονται και να αναγνωρίζουν τα προσόντα και τις ικανότητες των αντιπάλων τους. Επίσης σε κάθε ομαδικό παιχνίδι τα παιδιά βάζουν και ορισμένο στόχο, που για να τον πετύχουν αναγκάζονται να εντείνουν στο έπακρο τις προσπάθειες τους κι έτσι αναπτύσσουν τις δεξιότητες τους, σωματικές και πνευματικές, απλά και φυσιολογικά, χωρίς πιέσεις και διδαχές. Συνηθίζουν να υποτάσσουν την ατομικότητά τους, να μη συμπεριφέρονται σαν ανεξάρτητα άτομα, να υπερασπίζονται όχι μόνο την ατομική τους τιμή αλλά και την τιμή ολόκληρης της ομάδας. Έτσι, από σκαλοπάτι σε σκαλοπάτι το παιχνίδι μπορεί να ανεβάσει το παιδί στις πιο υψηλές και αφιλοκερδείς κορυφές της ενέργειας.

Αυτές οι δυνατότητες, που παρέχει το ομαδικό παιχνίδι, δίνουν τη λογική βάση αν θέλουμε να διδάξουμε τα παιδιά να τηρούν κανόνες και να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων - για την αποδοχή του παιχνιδιού σαν μέσου παιδαγωγικού στο σχολείο, όπου ο δάσκαλος, ανάλογα με το τι κάθε φορά θέλει να διδάξει, επιλέγει το είδος και καθορίζει τους στόχους του παιχνιδιού. Αυτό έχει ευρεία εφαρμογή στα αγγλικά σχολεία.

Αυτή όμως η τυπική τάξη του σχολείου και το παιχνίδι με την επίβλεψη των δασκάλων προσφέρει περιορισμένες ευκαιρίες για κοινωνική συμπεριφορά σε σύγκριση με το ελεύθερο παιχνίδι του παιδιού στους δρόμους, στις γειτονιές, στις εκδρομές και οπουδήποτε αλλού. Με τον ίδιο τρόπο το παιχνίδι μέσα στην οικογένεια, στο σπίτι, δίνει στο παιδί μια περιορισμένη διέξοδο στην επιθυμία του για κοινωνική συμπεριφορά, που συνήθως δεν ικανοποιείται όσο πρέπει στη σημερινή μορφή της οικογένειας με τα λίγα παιδιά. Παρόλ' αυτά το παιχνίδι αυτό συμβάλλει στην ελάττωση της αδελφικής ζηλοτυπίας και της εχθρότητας, καταστάσεις που συχνά υπάρχουν ανάμεσα σ' αδέρφια.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Το παιχνίδι καλλιεργεί την παρατηρητικότητα, τη μνήμη, τη φαντασία, τη σκέψη, την κρίση και όλες τις πνευματικές λειτουργίες του παιδιού. Ας αφήσουμε επομένως το παιδί να παίζει.

Ο καθηγητής Schneersohn είναι πεπεισμένος ότι το παιχνίδι είναι βασικός παράγοντας ψυχικής υγείας για το παιδί και εργάσθηκε για την οργάνωση των διαλειμμάτων των παιδιών στο σχολείο μεταξύ των μαθημάτων.

Μελέτη απέδειξε ότι τα παιχνίδια κατά την ώρα του διαλείμματος ασκούν βαθύτερη επιρροή στην ψυχική ζωή του παιδιού, από ό,τι συνήθως νομίζουμε. Η παρεμπόδιση του παιδιού να παίζει, είναι αυτή που δημιουργεί νευρωτικές ή αντικοινωνικές αντιδράσεις. Η ανώμαλη συμπεριφορά ενός παιδιού κατά την ώρα του μαθήματος, μπορεί να είναι αποτέλεσμα ή απήχηση δυσκολιών κατά την ώρα του διαλείμματος. Οι περιορισμοί και οι απαγορεύ-

σεις στο παιχνίδι έχουν σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση νυκτερινών φόβων και ανώμαλης ή απειθάρχτης συμπεριφοράς.

Σε ένα διαμέρισμα, μικροσκοπικό πολλές φορές, μ' ένα παρκέ που δεν πρέπει να λεκιάσει, τα μπιμπελώ που δεν πρέπει να σπάσουν, την παραδουλεύτρα που δε μπορεί να ξαναρχίσει τη δουλειά της από την αρχή, και, τελευταίο αλλά και πρώτο, το θόρυβο που πρέπει όλη μέρα να αποφεύγουμε για να μη ενοχλήσουμε τους γείτονες, τους επάνω, τους κάτω, τους δεξιά, τους αριστερά, το παιδί ασφυκτιά.

Πολύ συχνά η εξέταση παιδιών με νευρώσεις απέδειξε ότι τα αίτια της νευρώσης ήταν η έλλειψη παιχνιδιού, το *deficit ludique*, όπως το ονομάζει ο Schneersohn.

Το παιχνίδι γεμίζει ευχάριστα και δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο του παιδιού.

Έχει αποδειχθεί στατιστικά ότι οι περισσότερες εγκληματικές πράξεις εφήβων γίνονται κατά τις γιορτές και τις ελεύθερες ώρες των εργασιμων ημερών, που δεν έχουν τα παιδιά τη δυνατότητα να παίζουν (κυρίως στο χώρο) και να απασχοληθούν (Burt, London). Επίσης, μελέτη στο Σικάγο αποκάλυψε ότι η εγκληματικότητα μεταξύ των ανηλίκων συγκεντρώνεται σαφώς σε μια συνοικία της πόλης, όπου υπάρχουν λίγα πάρκα και παιδικοί κήποι, όπου τα σπίτια δεν είναι κατάλληλα για να παίζουν τα παιδιά και όπου δεν αφήνουν τα παιδιά να παίζουν στο δρόμο.

Όπως στις χημικές αντιδράσεις χρειάζονται οι καταλύτες, όπως στους βιολογικούς οργανισμούς είναι απαραίτητες οι βιταμίνες, όπως για τη ζωή είναι απαραίτητο το οξυγόνο, έτσι και για την ψυχική ανάπτυξη του παιδιού είναι αναγκαίο το παιχνίδι. Το παιχνίδι βοηθάει το παιδί να αποβάλλει τό άγχος του και δεν πρέπει να το εμποδίζουμε, γιατί θα του προκαλέσουμε δυσφορία ή νέες άμυνες ενάντια στο άγχος, όπως είναι ο αυνανισμός και η ονειροπόληση.

Με το παιχνίδι μπορεί το παιδί να οδηγηθεί στο να προσέξει τα προβλήματα, που το βασανίζουν, για να βοηθηθεί κατόπιν και να τα λύσει.

Το παιχνίδι παρέχει μια οργάνωση για τη μύηση στις συναισθηματικές σχέσεις και έτσι συμβάλλει στην ανάπτυξη των κοινωνικών επαφών.

Είναι ανάγκη για το παιδί να παίζει με φίλους και φίλες. Τα λόγια των φίλων συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση της εικόνας, που σχηματίζει για τον εαυτό του. Μεγαλώνοντας προσπαθεί να απαγκιστρωθεί από την αποκλειστικότητα του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντος, που σ' ένα βαθμό έχει γίνει στερεότυπη. Είναι φυσικό ν' αναζητάει τότε νέες φιλίες, νέα παιχνίδια, και να προσπαθεί να δημιουργήσει ένα καινούργιο περιβάλλον, μέσα στο οποίο θα κινηθεί.

Δοκιμάζοντας τα πρότυπα του, συγκρίνοντας και κρίνοντάς τα, θα αισθανθεί αλλιώς, θα δώσει από τις εμπειρίες του, αλλά και θα πάρει. Παιδί, που δεν παίζει με φίλους, αισθάνεται απομονωμένο, κοινωνικά ανασφαλές, και είναι έντονα εξαρτημένο από τους ενήλικους του περιβάλλοντός του, ενώ, όχι σπάνια, γίνεται και επιθετικό.

Μπορεί όμως το παιχνίδι να έχει δυσμενή επίδραση στην ψυχή του παιδιού; Όταν τα παιδιά παίζουν ομαδικά παιχνίδια, η ικανότητα του παιδιού να παίζει εξαρτάται από τη στάση του απέναντι στην ομάδα. Ένα αδύνατο από τη φύση του παιδί π.χ., που δέχεται διαρκώς κτυπήματα από τα ισχυρό-

τερα παιδιά χωρίς να μπορεί να αμυνθεί, αποφεύγει την ομάδα του παιχνιδιού και καταδικάζεται σε μόνωση. Όμοια και ένα παιδί με μειωμένο γόητρο στην ομάδα, που το εμποδίζουν οι σύντροφοί του να μετέχει στο ομαδικό παιχνίδι ή που το αποφεύγει μόνο του ή ένας φιλόδοξος και επιθετικός χαρακτήρας, που τον αποφεύγει ολόκληρη η ομάδα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις το παιδί δεν μπορεί να συμμετάσχει ικανοποιητικά στο ομαδικό παιχνίδι και η δυσάρεστη κατάσταση στην ομάδα γίνεται αιτία πολλών ανωμαλιών.

Συμπερασματικά, το παιχνίδι συμβάλλει στην ηθική διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Είναι αλήθεια ότι το παιδί με το παιχνίδι μαθαίνει να ξεχωρίζει το σωστό από το λαθεμένο, το ίσιο από το στραβό, το καλό από το κακό, στο σπίτι και το σχολείο του. Η ενίσχυση της άποψης ότι υπάρχουν ηθικές αξίες, ποτέ δεν είναι τόσο σταθερή όσο είναι στο παιχνίδι και ιδιαίτερα στο ομαδικό. Μέσα στο ομαδικό παιχνίδι το παιδί συνηθίζει στο συναγωνισμό και στην ευγενή άμιλλα, μαθαίνει τρόπους καλής συμπεριφοράς και διδάσκεται να πειθαρχεί, να σέβεται, να υπομένει, να εκτιμά τους συμπαίχτες του, να είναι αλtruιστής, να αγαπά την αλήθεια, την τιμιότητα και την ειλικρίνεια, να είναι καλός παίχτης, να αυτοελέγχεται και να δέχεται κρίσεις και επικρίσεις, αν επιθυμεί να είναι ένα υπολογίσιμο και σεβαστό μέλος της ομάδας.

Στο παιχνίδι το παιδί μαθαίνει ότι οι συμπαίχτες του είναι λιγότερο ανεκτιμώμενοι στα σφάλματά του και τις παρεκκλίσεις του από ό,τι είναι οι άνθρωποι του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Εκεί το παιδί διδάσκεται ότι, αν παραβεί τους νόμους, που η ομάδα θέσπισε, θα τιμωρηθεί και στο μέλλον θα έχει τόση προτίμηση όση είχε στο παρελθόν. Στο παιχνίδι με τις υποδείξεις, και κάποτε τις ειρωνείες των άλλων παιδιών, το παιδί θα μάθει και θα αποβάλει κακές συνήθειες που έχει αποκτήσει, και θα εφοδιασθεί με τις απαραίτητες για τη δημιουργία ενός καλού και χρηστού ανθρώπου, ατομικές και κοινωνικές αρετές.

Το παιχνίδι επίσης μέσω ενός ψυχαναλυτή βοηθάει στη διάγνωση και θεραπεία ψυχικών διαταραχών και αντιδράσεων, γιατί το αυθόρμητο παιχνίδι συντελεί στην αποδέσμευση των απωθημένων συγκινησιακών καταστάσεων. Όταν μια μητέρα π.χ. μαλώσει το κοριτσάκι της, αυτό της κρατάει κακία αλλά δεν την εκφράζει, απώθει αυτά τα συναισθήματά του. Αργότερα όμως μαλώνει παίζοντας την κούκλα του και έτσι αφήνει να εκφρασθούν τα επιθετικά του συναισθήματα, που δεν τολμούσε να στρέψει κατά της μητέρας του. Το αγόρι, που το κάνουμε να αισθάνεται ότι οι ακαθαρσίες του είναι «βρώμικες», θα το δούμε να ασχολείται με τις ακαθαρσίες του αρκουδιού του και να το πλένει συνεχώς.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Παιχνίδια στο ύπαιθρο δίνουν την ευκαιρία της υγιεινής εξάσκησης στον καθαρό αέρα και βελτιώνουν την υγεία και τη δύναμη του παιδιού. Μια τέτοια μορφή παιχνιδιού είναι αυτή των παιδικών χαρών. Εδώ καλλιεργείται η κοινωνικότητα, η τιμιότητα και ο αυτοσεβασμός. Η σωματική και φυσική ανάπτυξη βοηθείται αφάνταστα. Η αλληλεγγύη αλλά και η συναισθηματικότητα σφυγμομετρούνται. Εδώ το παιδί θα εκτιμήσει τις φυσικές του δυνάμεις, εδώ θα μάθει να έχει συναγωνιστές και ανταγωνιστές και εδώ θα βοηθηθεί η διαμόρφωση του χαρακτήρα του.

Τι να πει όμως κανείς για τα παιχνίδια των παιδιών στον άχαρο και αταίριαστο για τη φύση τους χώρο, του Νοσοκομείου;

Παιδάκια, που δάπρεπε να βρίσκονται στην παιχνιδοστολισμένη κούνια κοντά στον Donald και τον Μίκυ-Μάους, δίπλα από τον Ποπάυ και τη Μάγια την μέλισσα, που δάπρεπε να βαδίζουν χέρι με χέρι με την Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων ή να κουνιούνται ανέμελα σε μια παιδική χαρά, βρίσκονται στο κρεβάτι του πόνου.

Και αυτά τα παιδιά θέλουν και πρέπει να παίζουν. Ένα πρόγραμμα νοσηλείας και εργασίας πρέπει να εφαρμοσθεί, τέτοιο που να περιέχει και παιχνίδι, γιατί αυτό θα είναι το ισχυρότερο φάρμακο, η καλύτερη και αποτελεσματικότερη μετάγγιση του αίματος της χαράς και της αισιοδοξίας. Είναι απαραίτητο το play room και στο Νοσοκομείο.

Τόπος παιχνιδιού λοιπόν παντού, όπου υπάρχουν παιδιά: παιχνίδι στο σπίτι, στο σχολείο, στο Νοσοκομείο.

Παιχνίδια δε ζητάει ο μικρός που έχει κολλήσει τη μυτίτσα του στο παγωμένο τζάμι μιας χριστουγεννιάτικης βιτρίνας; Παιχνίδι δεν ήταν κι εκείνο στα μάτια της μικρής Τιτίκας του Βίκτωρα Ουγκώ; Μια κούκλα στην απέναντι βιτρίνα του καπηλιού που ζούσε η Τιτίκα. Μια κούκλα που στη δέα της ξεχνούσε αυτή η ταλαιπωρημένη μικρούλα την σκληρή πραγματικότητα.

Αν θέλουμε τα παιδιά μας να βρουν ένα σωστό δρόμο για την ομαλή σωματική, ψυχική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξή τους, ας τους δώσουμε τα μέσα και την ευκαιρία να παίζουν «βλέποντας το όνειρό της ζωής με ανοικτά τα μάτια», όπως λέει ο Ιταλός ψυχολόγος Fanconilli.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασίου Σ.Ελ. Τα παιδιά μας, τα παιχνίδια τους και μεις. Εκδόσεις Αρ. Παπαδόπουλου, Αθήνα 1977
- Ασπιώτη Αρ. Το παιδί και ο ψυχικός του κόσμος. Εκδόσεις Ακτίνες, Αθήνα 1959
- Ασπιώτη Αρ. Το παιδί και το παιχνίδι. Εκδόσεις Ακτίνες, Αθήνα 1959
- Βιννικώτ Ντ. Το παιδί - το παιχνίδι και η πραγματικότητα. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1980

- **Βιννικότ Ντ.** Το παιδί, η οικογένεια και ο εξωτερικός του κόσμος. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1976
 - **Brunner S, Lillian-Suddarths S. D.** Paediatric Nursing. Harper and Row Publishers, London 1978
 - **Γουλιά Γ. Ειρ.** Παιδιατρική Νοσηλευτική. Τεύχος 1, Αθήνα 1980
 - **Falgreand A.** Child care and training. Minneapolis 1949
 - **Illingworth R.** Το φυσιολογικό παιδί. Εκδόσεις Γρ. Παρισιάνος, Αθήνα 1966
 - **Καμπούρη Κ.** Προβλήματα αγωγής του παιδιού. Εκδόσεις Καμπανά, Αθήνα 1964
 - **Ματσανιώτης Ν.** Εμείς και το παιδί μας. Εκδόσεις Σπ. Λένης, Αθήνα 1982
 - **Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια**, 4ος τόμος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1968.
 - **Παδιατέλλη Κ.** Για τη μητέρα. Εκδόσεις Τσικόπουλος, Αθήνα 1972
 - **Πατεράκη Ελ.** Το παιχνίδι και η Ιστορία του. Κόσμος Ελληνίδος, Δεκέμβριος 1972
 - **Σταμάτη Κ.** Παίζοντας και... Μαθαίνοντας. Κόσμος Ελληνίδος, Φεβρουάριος 1969
 - **Σταυρόπουλος Ηλ.** Τα παιχνίδια των παιδιών και η σημασία τους. Ελληνοχριστιανική Αγωγή, Δεκέμβριος 1971
 - **Χαντφίλντ Τζαίμς Α.** Παιδικότητα και εφηβεία. Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα 1979
-

Συνδιασκευεις – Σεμιναρια

1. Από 11 έως 13 Απριλίου 1986 θα γίνει Ετήσια Συνδιάσκεψη του R.C.N. Research Society.

Όσες ενδιαφέρονται να παρουσιάσουν ερευνητικές εργασίες στην παραπάνω συνδιάσκεψη, η διάρκεια των οποίων μπορεί να είναι 20 ή 30 ή 40 λεπτά θα πρέπει να στείλουν περίληψη της εργασίας έως 25 Οκτωβρίου 1985, στην

Mrs Thomas Ckeighley
 Research Society
 Royal College of Nursing
 20 Covendis & Square
 London
 W1M OAB

2. **Διεθνή Νοσηλευτικά Σεμινάρια**

- 2.1. Από 1 έως 17 Μαΐου 1986 θα γίνει στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία Σεμινάριο με θέμα «A Cross Cultural Approach to the study of Nursing Phenomenon»

- 2.2. Από 15 έως 29 Μαΐου 1986 θα γίνει στην Ιταλία Νοσηλευτικό Σεμινάριο με θέμα «Οι εφαρμογές των Computers στη Νοσηλευτική»

Οι ενδιαφερόμενοι να παρακολουθήσουν τα παραπάνω Σεμινάρια να επικοινωνήσουν με την

Mary J Mills
 Professional Nursing Seminars
 777 N. Michigan Ave.,
 Suite 2307,
 Chicago, Il. 60611, U.S.A.
 Τηλ. (313) 943 - 8964

Πληροφορίες για τα θέματα που θα αναπτυχθούν στο κάθε Σεμινάριο μπορείτε να πάρετε από τα γραφεία του Ε.Σ.Δ.Ν.Ε.

- 2.3. Στη Χάγη της Ολλανδίας θα γίνει η Β' Διεθνής Συνδιάσκεψη «Intensive Care Nursing» από 26 έως 30 Αυγούστου 1986.

Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στον American Association of Critical-Care Nurses one Civic Plaza, Newport Beach, C.A. 92660, U.S.A.

Τηλ. (714) 644-9310

Telex. 296937 AACN U.R.